

חקיקה אנטי-דמוקרטית

מעודכן ליום 5 בפברואר 2012

חקיקה אנטי-דמוקרטית שהסתיימה:

1. הצעת חוק למניעת הסתננות (עבירות שיפוט) (תיקון מס' 3 והוראת שעה), התשע"א-2011 –

הצעת החוק קובעת, בין השאר, כי מבקשי מקלט וילדיהם שייכנסו לישראל דרך גבול מצרים יוכלו להיכלא ללא משפט לתקופה של מינימום שלוש שנים ובמקרים מסוימים ללא הגבלה. בנוסף, אפשר יהיה להעמיד לדין פלילי כל מבקש מקלט, ועונשו יהיה מאסר חמש שנים. בהצעת החוק המקורית הוטלו גם עונשים פליליים כבדים נוספים על מבקשי מקלט ועל המסייעים להם, אך במהלך ההכנות לקריאה שנייה ושלישית הם הוחרגו למקרים בהם המסתנן מהווה איום ביטחוני או שהסתננותו הנה למטרות סחר בסמים או בבני אדם. החקיקה אינה מבחינה בין פליטים, מבקשי מקלט ומהגרי עבודה ואינה קובעת דרך טיפול שונה בכל אחת מהקבוצות, ומפירה את זכויותיהם של הפליטים ואת חובותיה המוסריות והבינלאומיות של ישראל. **סטאטוס:** הממשלה הניחה את הצעת החוק ב-28 במרץ 2011, והעבירה אותה בקריאה ראשונה במליאה יומיים לאחר מכן, וביום האחרון למושב החורף. החוק עבר במליאה ביום 10 בינואר 2012. לעמדת האגודה

הצעת חוק למניעת פגיעה במדינת ישראל באמצעות חרם, התשע"א-2011 (אלקין ואחרים) – לפי

הצעת החוק המקורית שהניחו ח"כ אלקין ואחרים, מי שיוזם, מקדם או מפרסם חומר שעשוי לשמש כבסיס מידע להטלת חרם – עובר עוולה נזיקית ועבירה פלילית והוא יחויב בפיצוי הנפגע כלכלית מהחרם, לרבות פיצוי מוסכם ללא הוכחת נזק של 30 אלף ש"ח. לגבי אזרח זר – תיאסר כניסתו לישראל למשך 10 שנים וניהול עסקים בישראל, ולגבי מדינה זרה – לא יועברו אליה כספים שחייבים לה מישראל, וניתן אף יהיה לפצות מתוכם את הנפגעים. החוק יחול רטרואקטיבית לשנה.

בוועדת השרים לחקיקה לא אושרו הסעיפים הנוגעים לאזרחים ומדינות זרות, כנראה מטעמים של יחסי חוץ, וכן לא הסעיף הרטרואקטיבי (סעיפים 5, 6, 8). הנוסח אושר לקריאה ראשונה ב-15 בפברואר 2011. הוגשה בקשה לרביזיה שנדונה ב-28 בפברואר 2011, אז הוחלט לקבל נוסח חלופי (שהוכן בשיתוף עם הייעוץ המשפטי ומשרד המשפטים). בנוסח זה הוסרה העבירה הפלילית, ונקבע כי רק מי שקורא לביצוע חרם ייכלל בחוק ולא כל מי שמשותף בו. כן הוסף סעיף הקובע כי המדינה תוכל לקבוע כי חברה שתנקוט בחרם, ניתן יהיה שלא לשתף במכרזים של המדינה. הצעת החוק בנוסח החדש עברה במליאה בקריאה ראשונה ב-7 במרץ 2011. בדברי ההסבר במליאה ציינו יוזמי החוק ותומכיו כי יפעלו להרחבתו ולהחזרת הסעיף הפלילי לתוך החוק.

ב-27 ביוני 2011 נדונה הצעת החוק בוועדת חוקה, חוק ומשפט להכנה לקריאה שנייה ושלישית. יוזמי החוק ותומכיו הוסיפו סעיף חדש ובו שורה של סנקציות נוספות שעשויות לפגוע בעיקר בעמותות או חברות שנוקטות בחרם: הסרת ההגדרה "מוסד ציבורי" המקנה פטור ממס על תרומות לעמותות, וכן ביטול ההטבות לחברות או למפעלים מכוח החוקים לעידוד השקעות הון, מחקר ופיתוח בתעשייה וערבויות מדינה. כך, עשויות להישלל ההטבות מבעלי מפעל שיצהירו בפומבי כי אינם רוכשים אספקה שיוצרה בשטחים. **סטאטוס**: הצעת החוק עברה בקריאה טרומית ב-14 באוקטובר 2010 ובקריאה ראשונה ב-7 במרץ 2011. הנוסח לקריאה שנייה ושלישית אושר ב-27 ביוני 2011. ההצעה עברה במליאה ביום 11 ביולי 2011. [לעמדת האגודה](#)

2. [חוק הכניסה לישראל \(תיקון מס' 21\), התשע"א-2011 \(ממשלתית\)](#) – עניינם של הסעיפים הוא בהגבלתם, בדרכים שונות, של רישיונות העבודה הניתנים למהגרות ולמהגרי עבודה השוהים בישראל. ההצעה מבקשת להשיב על כנו הסדר כבילה של העובדים הזרים **שנפסל בבג"ץ**, ואף כונה על ידי השופטים "מעין עבדות בגרסה מודרנית". **סטאטוס**: ההצעה הוכנסה לתוך חוק ההסדרים, אך הופרדה ממנו לאור חוות דעת היועץ המשפטי של הכנסת. הנוסח לקריאה שנייה ושלישית אושר על ידי ועדת הפנים ב-29 במרץ 2011, וב-16 במאי 2011 אושר החוק במליאה בקריאה שנייה ושלישית. [לעמדת האגודה](#)

3. [הצ"ח האזרחות \(תיקון – ביטול אזרחות בגין מעשה טרור או ריגול\) \(דוד רותם\)](#) הצעת החוק מאפשרת שלילת אזרחות מאדם שמורשע בריגול או במעשה טרור. ההצעה פוגעת בזכויות יסוד של אזרחי המדינה, באשר שלילת האזרחות (זכות יסוד לכשעצמה) גוררת גם פגיעה בשורה ארוכה של זכויות יסוד הנגזרות ממנה. כל זאת כאשר בחוק הפלילי קבועים כלים להתמודד עם מי שהורשעו בטרור או ריגול. **סטאטוס**: הצעת החוק אושרה לקריאה ראשונה בוועדת הפנים ב-10 בינואר 2011 עם שני תיקונים מהותיים: שלילת האזרחות תיעשה תחת פיקוח היועץ המשפטי לממשלה; קביעה כי אין להותיר אדם ללא אזרחות או מעמד. ההצעה עברה בקריאה ראשונה ב-7 במרץ 2011 במליאה, ואושרה לקריאה שנייה ושלישית בוועדת הפנים, באותו נוסח (כולל התיקונים האמורים) ב-15 במרץ 2011. החוק עבר בקריאה שנייה ושלישית במליאה ב-28 במרץ 2011. [לעמדת האגודה](#)

4. ["חוק הנכבה" – הצעת חוק יום העצמאות \(תיקון – איסור ציון יום העצמאות או הקמת מדינת ישראל כיום אבל\), התשס"ט-2009 \(אלכס מילר\)](#) – על פי הצעת החוק המקורית, מי שיציין את יום העצמאות של מדינת ישראל כיום אבל – יאסר. ההצעה זכתה לתמיכת הממשלה אך בעקבות לחץ ציבורי הוסכם על נוסח חלופי – לפיו יוסר הסעיף הפלילי, והענישה תתמקד בשלילת מימון ציבורי ממוסדות שיצוין אצלם יום הנכבה, ונקבע שם חדש: [הצ"ח יסודות התקציב \(תיקון מספר 40\) \(הפחתת תקציב או תמיכה בשל פעילות נגד עקרונות המדינה\), התשע"א-2010](#). גם בגרסתו החדשה, מדובר בחוק הפוגע קשות בחופש הביטוי, כאשר עמדה פוליטית מסוימת נאסרת על ידי הרוב הפוליטי. **סטאטוס**: הצעת החוק עברה בקריאה ראשונה ב-16 במרץ 2010. ב-14 במרץ 2011 אושר הנוסח לקריאה שנייה ושלישית על ידי ועדת חוקה, וב-22 במרץ 2011 עבר החוק בקריאה שנייה ושלישית במליאה. [לעמדת האגודה](#)

5. הצעת חוק לתיקון פקודת האגודות השיתופיות (ועדות קבלה ביישובים קהילתיים בגליל ובנגב), התש"ע-2009 (דוד רותם, ישראל חסון, שי חרמש) – לפיה ועדות קבלה ליישובים

רשאיות לדחות מועמדים שאינם מתאימים "להשקפת היסוד של היישוב", למרקם החברתי של היישוב ועוד. המדובר בהצעת חוק שיש בה כדי להדיר כל מי שאינו שותף לעמדה, דת, השקפה פוליטית מיישובים יהודיים, אך גם כדי להדיר כל מי שאינו שותף לעמדה, דת, השקפה פוליטית וכיוצא ב של ועד היישוב. יצוין, כי עתירה של האגודה לזכויות האזרח נגד ועדות הקבלה תלויה ועומדת בבג"ץ. **סטאטוס:** הצעת החוק אושרה סופית לקריאה שנייה ושלישית בוועדת חוקה ב-15 במרץ 2011, אחרי שהוסכם על הכנסת שני שינויים לנוסח – הקטנת התחולה לארבע מאות משפחות במקום חמש מאות, וצמצום התחולה לגליל ולנגב בלבד. ההצעה עברה בקריאה שנייה ושלישית במליאה ב-22 במרץ 2011. האגודה לזכויות האזרח הגישה עתירה נגד החוק יום לאחר אישורו. לעמדת האגודה

6. הצעת חוק חובת גילוי לגבי מי שנתמך על ידי ישות מדינית זרה, פ/2081 (אלקין ואחרים) –

בהתאם להצעת החוק (בנוסחה המקורי) על כל גוף או אדם המקבל תמיכה ממדינה זרה להירשם אצל רשם המפלגות, לדווח באופן מיידי על כל תמיכה, לסמן כל מסמך ולהצהיר בתחילת כל דבר שנאמר על ידו כי הוא נתמך ע"י מדינה זרה. ההצעה כוללת גם עונשים חמורים. למעשה, מדובר בהצעת חוק שמטרתה לעשות דה לגיטימציה ולפגוע בפעילות של ארגונים הנתמכים, בין השאר, על ידי תרומות שמגיעות ממדינות זרות. על אף שכבר קיימת חובה בחוק לפרט ולציין תרומות אלה, מוצעת כאן הרחבה של החקיקה והטלת חובות שמטרתן לסמן פעילות של ארגונים אזרחיים מסוימים כבלתי לגיטימית וחתרנית. בנוסף – המדובר בהצעת חוק שחלה רק על פעילות אזרחית מסוימת, בדגש על פעילותם של ארגוני זכויות אדם, תוך אפלייתם והחשדתם במשתמע, ביחס לגופים או אנשים הנתמכים על ידי גורמים זרים מגוונים שאינם מדינות. **סטאטוס:** השר (דאז) הרצוג ומשרד המשפטים קידמו נוסח צר של הצעת החוק, שקובע אך ורק קיצור תקופת הדיווח בגין תרומות ממדינות זרות וציון הגורם המממן על גבי מסע פרסום בתנאים מסוימים. הצעת החוק בנוסחה הצר עברה בקריאה שנייה ושלישית ב-21 בפברואר 2011. לעמדת האגודה

7. הצעת סדר הדין הפלילי (עצור החשוד בעבירת ביטחון) (הוראת שעה) (תיקון מס' 2),

התש"ע-2010 (ממשלתית) – הצעת החוק מאריכה בשנה נוספת את הוראת השעה הפוגענית, המאפשרת מעצרים של חשודים בעבירות ביטחון לתקופות ארוכות יותר ללא ביקורת שיפוטית, והארכת מעצרים שלא בנוכחותם. ההסדר הקבוע בהוראת השעה – אשר חלקו אף נפסל מפורשות בידי בית המשפט העליון בבש"פ 8823/07 פלוני נ' מדינת ישראל (11.2.10) – פוגע באופן קשה וחמור בזכות להליך פלילי הוגן ובעקרונות היסוד העומדים בבסיס המשפט הפלילי הישראלי. מכיוון שהוא שולל את הערובות המינימליות הדרושות להבטיח ניהול חקירה הוגנת, הוא פותח פתח עצום לטיפול בלתי הולם בעצורים ואף להרשעת חפים מפשע. **סטאטוס:** החוק עבר בקריאה ראשונה ב-21 ביולי 2010, ובקריאה שנייה ושלישית ב-20 בדצמבר 2010.

8. חוק הפסקת הליכים ומחיקת רישומים בעניין תוכנית ההתנתקות, התש"ע-2010 – על אף

שחקיקה המקלה עם מי שמימשו את זכותם למחאה פוליטית היא מבורכת באופן עקרוני, הרי שהצעת חוק זו בעייתית בהיותה מפלה בין פעילים פוליטיים ואידיאולוגיים מקבוצות שונות.

במקום לקדם עקרונות כלליים להקלה עם פעילות ומחאה פוליטיים, החקיקה הזו קודמה על ידי הרוב הפוליטי הנוכחי בכנסת לטובת האוכלוסייה שאותה הם מייצגים בציבור הרחב, ולטובתה בלבד. **סטאטוס**: עברה בקריאה ראשונה בכנסת ה-17, עברה בקריאה שנייה ושלישית בכנסת הנוכחית ב-25 בינואר 2010. בבג"ץ מתנהלת עתירה נגד אי השוויוניות של החוק.

לעמדת האגודה

9. **"חוק אבו בסמה" – הצ"ח המועצות האזוריות (מועד בחירות כלליות) (תיקון מס' 6),**

התש"ע-2009 – הצעת חוק ממשלתית שמאפשרת לשר הפנים לדחות בחירות ראשונות במועצה אזורית חדשה לתקופה בלתי מוגבלת. **סטאטוס**: ב-16 בנובמבר 2009 עבר החוק בקריאה שנייה ושלישית. ב-9 בפברואר 2011 פסק בג"ץ, **בעתירה של האגודה לזכויות האזרח ועדאלה נגד החוק**, כי יש לקיים בחירות במועצה האזורית אבו בסמה בתאריך 4 בדצמבר 2012. העותרים החליטו לוותר על הדיון בטענות העקרוניות נגד החוק, בתקווה שישונה בעתיד על ידי הכנסת. לעמדת האגודה

הצעות חוק שמקודמות בתמיכת ממשלה:

1. **הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון – אי ייחוד העילה והוספת סעדים), התש"ע-2010 (יריב**

לוינ); הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון – פיצוי ללא הוכחת נזק), התש"ע-2010 (מאיר שטרית) - הצעות החוק הנדונות, מציעות, בין השאר, להגדיל באופן משמעותי את הפיצויים ללא הוכחת נזק שרשאי בית המשפט לפסוק בתביעות לשון הרע. אם הפרסום לא פורסם במטרה לפגוע, מוצע להעלות את סכום הפיצוי מ-50,000 ₪ כיום ל-300,000 ש"ח / 500,000 ש"ח; אם פורסם במטרה לפגוע, מוצע להעלות מ-100,000 ₪ כיום למיליון ש"ח / מיליון וחצי ש"ח. האגודה לזכויות האזרח מתנגדת להצעות החוק מאחר והן מאיימות לפגוע בחופש הביטוי, בעיתונות החופשית ובדיון הציבורי, ומאחר ואין בהן צורך ממשי. **סטאטוס: הצעות החוק אוחדו לכדי הצעה אחת. הצעת החוק עברה בקריאה ראשונה ביום 21 בנובמבר 2011.**

לעמדת האגודה

2. **הצעת חוק העמותות (תיקון – איסור תמיכה של ישות מדינית זרה בעמותות פוליטיות**

בישראל), התשע"א-2011 (אופיר אקוניס) – עוד הצעת חוק שמטרתה רדיפת ארגוני זכויות האדם. לפי הצעת החוק עמותות יורשו לקבל תרומות מ"ישות מדינית זרה" בסכום שלא יעלה על 20,000 ₪ לשנה. בהסבר להצעת החוק נאמר כי "ארגונים רבים הפועלים תחת מסווה של 'ארגוני זכויות אדם' ובאים להשפיע על השיח הפוליטי, אופייה ומדיניותה של מדינת ישראל."

סטאטוס: הצעת החוק בנוסחה הראשון נפלה בוועדת שרים בשל היותה רחבה מדי ופוגעת במגוון רחב של עמותות. מיד הניח ח"כ אקוניס הצעת חוק חדשה, המצמצמת את הפגיעה רק לארגוני שלום וזכויות אדם! מועד העלאת ההצעה לוועדת השרים לענייני חקיקה נדחה שוב ושוב בעקבות לחץ של משרד החוץ ושל גורמים נוספים שחששו, בין השאר, מהשלכות החוק על תדמיתה של ישראל. לבסוף עלתה ההצעה לוועדת השרים וקיבלה את תמיכת הממשלה ב-13 בנובמבר 2011. הצעת החוק אוחדה עם הצעת חוק של פאינה קירשנבאום (ראו ההצעה הבאה), אך טרם קודמה בשל לחץ ציבורי ובינלאומי. לעמדת האגודה

3. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מיסוי הכנסה למוסדות ציבוריים המקבלים תרומה

מישות מדינית זרה), התשע"א-2011 (פאינה קירשנבאום) – עוד הצעה המכוונת לפגוע בארגוני זכויות האדם והחברה האזרחית. הצעת החוק מבקשת לשלול מארגונים ללא מטרות רווח המקבלים כספים מ"ישות מדינית זרה" את הזכות הניתנת להם לפטור ממס הכנסה; ולקבוע כי הכנסותיהם ימוסו בשיעור של 45%. כן מוצע להחריג מן ההצעה ארגונים המקבלים תקצוב מהמדינה, במטרה להותיר את הפטור ממס לארגונים הפועלים לקידום החברה הישראלית בתחומים כמו רווחה וחינוך, ולמקד את הפגיעה בארגוני זכויות האדם. **סטאטוס:** מועד העלאת ההצעה לוועדת השרים לענייני חקיקה נדחה שוב ושוב בעקבות לחץ של משרד החוץ ושל גורמים נוספים שחששו, בין השאר, מהשלכות החוק על תדמיתה של ישראל. לבסוף עלתה ההצעה לוועדת השרים וקיבלה את תמיכת הממשלה ב-13 בנובמבר 2011. הצעת החוק אוחדה עם הצעת חוק של אופיר אקוניס (ראו ההצעה קודמת), אך טרם קודמה בשל לחץ ציבורי ובינלאומי. לעמדת האגודה

4. הצעת חוק איסור לשון הרע (תיקון – לשון הרע על ציבור ועל רשויות המדינה),

התשע"א-2011, פ/2937/18 (יעקב כץ ואחרים) – הצעת החוק מבקשת לאפשר תביעת דיבה ואף העמדה לדין פלילי נגד מי שמדבר סרה במדינת ישראל או בגופיה, וכן לאפשר לאדם המשתיך לציבור מסוים שנגדו כוונה אמירה להגיש תביעה אזרחית. בדברי ההסבר של החוק לא מסתירים כי הכוונה היא לאפשר תביעות ואף העמדה לדין של ארגונים שמוסרים מידע על הפרות של זכויות אדם ושל דיני המלחמה על ידי הצבא. **סטאטוס:** הונחה ב-7 בפברואר 2011, עברה בוועדת שרים לענייני חקיקה ב-11 ביולי 2011.

5. הצ"ח שירות המדינה (מינויים) (תיקון – אפליה מתקנת), התש"ע-2009 (חמד עאמר) –

הצעת החוק מבקשת לתת העדפה בקבלה לעבודה בשירות המדינה למי ששירתו שירות צבאי או לאומי. ההצעה מפלה אוכלוסיות מיעוטיות וכן אנשים שלא שירתו בצבא ו/או בשירות לאומי כדין, ואף סותרת את חוק שוויון הזדמנויות בעבודה ואת ההעדפה המתקנת שנקבעה כיעד על ידי הממשלה. **סטאטוס:** עברה בקריאה טרומית ב-26 בינואר 2011, הנוסח לקריאה ראשונה אושר ב-22 במאי 2011. בעקבות התערבות היועץ המשפטי לממשלה הוקפא קידום הצעת החוק. לעמדת האגודה

6. הצעת חוק מרשם אוכלוסין (תיקון – הצהרת נאמנות למדינה, לדגל ולהמנון), התשס"ט-

2009 (דוד רותם) – לפיה כל מתאזרח יהא חייב להצהיר נאמנות לישראל כמדינה יהודית, דמוקרטית וציונית, ולשרת שירות צבאי או לאומי. **סטאטוס:** ההצעה נדחתה בוועדת שרים לענייני חקיקה ב-1 במאי 2010. ביולי נעשה ניסיון להביאה לאישור הממשלה, ללא הצלחה. באוקטובר 2010 אושרה על ידי הממשלה, אך מאז לא קודמה. מהפרסומים עלה כי ראש הממשלה ביקש לקדם נוסח שיכלול גם הצהרה של יהודים. לעמדת האגודה

7. הצעת חוק העונשין (תיקון – איסור פרסום הסתה לשלילת קיומה של מדינת ישראל

כמדינה יהודית ודמוקרטית), התשס"ט-2009 (זבולון אורלב) – לפיה תתוקן עברת ההסתה, כך שמי שיפרסם קריאה השוללת קיומה של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית – ייאסר. המדובר בהרחבה של עברה פלילית שמטרתה להפליל ביטוי שאינו מקובל על קבוצה

פוליטית מסוימת. **סטאטוס**: עברה בקריאה טרומית ב-27 במאי 2009. עשויה להגיע לוועדת חוקה להכנה לקריאה ראשונה.

8. **הצעת חוק הכניסה לישראל (תיקון מס' 20) (בית דין לזרים) (ממשלתית)** – על פי הצעת החוק יוקם במשרד המשפטים "בית דין לזרים" שידון בעניינים הנוגעים להסדרת מעמד בישראל, ובכלל זה, כבר עם הקמתו, בהסדרת מעמדם בישראל של ילדים לתושבי קבע. עם הקמת בית הדין ירוכזו כל הסמכויות הנוגעות להגירה ולמעמד של מי שאינם יהודים – הביצועיות, התחקיות והשיפוטיות – בידיהם של משרד הפנים ומשרד המשפטים. משרדי הממשלה הם שיחוקקו את המדיניות בנהלים, הם שיוציאו אותה אל הפועל, והם שישפטו את עצמם, ויחרצו את דינם שלהם, האם המדיניות שקבעו וביצועה הינם חוקיים. מדובר בפגיעה חמורה בעקרון הפרדת הרשויות, בפומביות הדיון המשפטי ובכללי הצדק הטבעי; ובזכויות היסוד של רבים, ובהם בני זוג של אזרחים ותושבים, ילדים בירושלים המזרחית, מהגרי עבודה, מחוסרי אזרחות ועוד. **סטאטוס**: עברה בקריאה ראשונה ב-20 בדצמבר 2010. נמצאת בוועדת הפנים בדיונים להכנה לקריאה שנייה ושלישית. **לעמדת האגודה**

9. **שמירה על ערכי מדינת ישראל (תיקוני חקיקה), פ/1220 (אורי אריאל)** – המדובר בהצעת חוק שמבקשת לא לאשר או לסגור כל חברה או עמותה שפעילותה "פוגעת במדינת ישראל כמדינה יהודית". **סטאטוס**: נדונה בוועדת שרים לענייני חקיקה ב-7 בנובמבר 2010 והוחלט להעבירה למשרד המשפטים לקיום משא ומתן עם המציע על נוסח מוסכם למשך 30 יום. טרם הוחזר לוועדת השרים נוסח מתוקן. **לעמדת האגודה**

10. **זכויות למשרתים בשירות צבאי או לאומי, פ/2405 (דוד רותם)** – הצעת החוק קובעת שהשירות מבטא נאמנות למדינה ולפיכך מזכה בהעדפה. **סטאטוס**: עברה בקריאה טרומית ב-5 ביולי 2010 והועברה לוועדת העבודה. אמורה להיות מצורפת להצעת חוק ממשלתית שעוסקת בהטבות ליוצאי צבא. טרם קודמה בוועדה.

11. **שורה של הצ"ח ממשלתיות שמטרתן להצר את צעדי האופוזיציה בכנסת** – שבעה ח"כים יוכלו לפרוש ולהקים סיעה עצמאית במקום שלישי; העלאת הרוב הנדרש להצעות חוק תקציביות ל-55; אחרי אי אמון – אם המועמד החדש לא יצליח להרכיב ממשלה, תחזור הממשלה שנפלה לכהן; שר יוכל לפרוש מהכנסת ובמקומו ייכנס חבר כנסת נוסף מהרשימה. **סטאטוס**: עברו בקריאה ראשונה. לא נראה שיש כוונה כרגע לקדם.

הצעות חוק שהונחו ועדיין אין לגביהן עמדת ממשלה:¹

1. **הצעת חוק הצהרת נאמנות, התשע"ב-2012 (דני דנון)** – הצעת החוק קובעת כי כתנאי למתן תעודה רשמית בסיסית של המדינה לאזרחיה, כמו תעודת זהות, דרכון או רישיון נהיגה, תוטל חובה על האזרח להצהיר נאמנות למדינה ולערכיה כמדינה יהודית ודמוקרטית. לעמדת האגודה, מדינה הממשטרת אידיאולוגיה, דורשת להצהיר לה אמונים ומפקחת על אמונות, על השקפות ועל דעות, אינה דמוקרטית. הצעת החוק מבקשת לפעול על סמך התייחסות למונח

¹ ההצעות המובאות כאן הן מבחר מצומצם מבין שלל הצעות החוק האנטי-דמוקרטיות שהניחו ח"כים בכנסת הנוכחית, ואשר טרם גובשה לגביהן עמדת ממשלה.

אידיאולוגי, שהתוכן שלו נתון לפרשנות נרחבת אשר משתנה באופן ניכר בהתאם להשקפת העולם הפוליטית, החברתית והדתית של כל אדם ואדם. חקיקה כזו תפגע בשלל זכויות יסוד של אזרחי המדינה, מעבר לחופש הביטוי והמצפון, שכן היא עלולה לאפשר לשלול ממי שמסרב להצהיר נאמנות למדינה ולמוסדותיה תעודות הכרחיות לקיום היומיומי כמו גם למימוש הזכויות האזרחיות. הצעת חוק זו היא נדבך נוסף בשורה של הצעות חוק המבקשות לשחוק את הדמוקרטיה בישראל, בין השאר על ידי ביטול זהותם והזרתם של מי שאינם יהודים ושאינם יכולים להיות שותפים לסמלים ולערכים יהודים, ובהם בעיקר בני המיעוט הערבי בישראל. **סטאטוס:** הצעת החוק הונחה בתאריך 23 בינואר 2012 וטרם הובאה בפני ועדת השרים לענייני חקיקה לקביעת עמדת הממשלה.

2. הצעת חוק יסוד: ישראל מדינת הלאום של העם היהודי (דיכטר ואחרים) –

עניינה של הצעת החוק היא בהגדרה מחדש של זהות המדינה ואופייה, ועיגון בחוק יסוד. ההצעה מבקשת לקבוע הסדרים המכפיפים באופן מסוכם את אופייה הדמוקרטי של המדינה להגדרתה כמדינה יהודית, ופוגעים באופן בוטה בזכויות אדם, בדמוקרטיה ובזכויות המיעוט הערבי בישראל, המהווה 20% מאזרחי המדינה. בין הפגיעות החמורות העולות מההצעה:

הכפפת האופי הדמוקרטי של המדינה לאופיה היהודי: בהצעת החוק המדינה מוגדרת ראשית כל כמדינה יהודית, ואף נקבע שהחוק וכן כל חוק אחר יפורשו בהתאם לכך. המונח דמוקרטיה מופיע בפסקה נפרדת וסעיף הפרשנות האמור כלל אינו חל עליו. משמעות הדבר היא, שהמונח דמוקרטיה מוכפף למעשה להיותה של המדינה מדינה "יהודית", משני לו בחשיבותו ואף יפורש על פיו. הנוסח אף מפחית בחשיבות הדמוקרטיה בישראל, כאשר במקום לקבוע כי ישראל היא "מדינה דמוקרטית", הוא קובע כי "בישראל משטר דמוקרטי".

ביטול הערבית כשפה רשמית: מוצע להוריד את מעמדה של השפה הערבית משפה רשמית, כפי שהיה מקום המדינה ועד היום, למעמד של שפה עם מעמד מיוחד וזאת לצורך מימוש נגישות לשונית לשירותי המדינה בלבד. מעבר לפגיעה בסטאטוס קוו, מדובר בפגיעה בזכויות היסוד של מיעוט מולדת לאומי בישראל. השפה הערבית היא חלק מזהותו, ממורשתו ומתרבותו של המיעוט הערבי וההכרה בה כשפה רשמית מסמלת את ההכרה בזכויותיו ובמעמדו השוויוני במדינה.

עיגון אפליה גזענית במגורים: מוצע לאפשר הפרדה במגורים על בסיס דת או לאום באופן גורף וללא כל תנאי, ואם לא די בכך – תוך העדפה ברורה של "התיישבות יהודית", שלמענה בלבד "תקצה המדינה ממשאביה" כעניין שבחובה על פי חוק.

אלה רק חלק מהבעיות החמורות העולות מהצעת החוק. האגודה מתריעה, כי הצעת החוק כוללת הוראות מפלות רבות, ופותחת פתח להנהגת פרקטיקות נוספות ורחבות בהרבה של אפליה גזענית בכל תחומי החיים. **סטאטוס:** טרם נדונה בוועדת השרים לענייני חקיקה.

3. הצעת חוק הכניסה לישראל (תיקון – הכרזה על גורמים עוינים ואיסור על כניסתם לישראל).

התשע"א-2011 (יריב לוי ויעקב אדרי) – לפיה תיאסר הכניסה לישראל על אזרחים זרים

שפועלים לקידום תביעות בחו"ל של ישראלים בגין פעולתם הצבאית, קוראים לחרם או מקדמים חרם על ישראל או על תוצרתה, או מכחישים את השואה. **סטאטוס**: טרם קודמה.

4. **הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (הצהרת אמונים), התשע"א-2010, פ/18/2754 (ליה שמטוב ואחרים)** – חברי מועצה, כמו בעלי תפקידים שונים במגזר הציבורי, חייבים בהצהרת אמונים למדינה. הצעת החוק מציעה לתקן את נוסח הצהרת האמונים, כך שההצהרה תכלול את הגדרתה של המדינה כיהודית ודמוקרטית. **סטאטוס**: הונחה ב-6 בדצמבר 2010, טרם התקבלה עמדת ממשלה.

5. **הצעת חוק העמותות (תיקון – סייגים לרישום ופעילות עמותה), פ/2456 (רונית תירוש)** – לפיה לא יינתן אישור להקמת עמותה, או לחילופין תיסגר עמותה, שעוסקת בתביעות של בכירים ישראלים בחו"ל. **סטאטוס**: הונחה ב-14 ביוני 2010, טרם קודמה.

הצעות חוק שמטרתן פגיעה במעמד ובסמכויות של בית המשפט העליון ופוליטיזציה שלו:

1. **הצעת חוק יסוד: השפיטה (תיקון – עותר ציבורי) (יריב לוי ודני דנון)** – הצעת החוק מבקשת לצמצם משמעותית את אפשרותם של ארגוני זכויות אדם ושל עמותות לשינוי חברתי לעתור לבג"ץ, ובכך לצמצם את הסוגיות הציבוריות הרגישות שמגיעות לפתחו של בג"ץ. ההצעה מבקשת להגביל את "העותרים הציבוריים" – עמותות וגופים המגישים עתירות נגד המדינה על אף שאינם נפגעים ישירים בתיק הנדון, וקובעת לשם כך תנאי סף להגשת עתירה ציבורית. הצעת החוק היא צעד נוסף בדה-לגיטימציה של ארגוני החברה האזרחית ובעיקר של ארגוני זכויות האדם, שמקדמת הכנסת הנוכחית. **סטאטוס**: הונחה ב-28 בפברואר 2011, אמורה לעלות בפני ועדת השרים לענייני חקיקה בשבועות הקרובים. **לעמדת האגודה**

2. בימים אלו מקודמות מספר הצעות חוק שמטרתן להפוך את הליך בחירת השופטים לבית המשפט העליון להליך בעל מעורבות פוליטית גבוהה. באופן זה, מנסים יוזמי החוקים ותומכיהם להשפיע על הרכב בית המשפט. הצעות החוק פוגעות קשות בעקרון הפרדת הרשויות שעומד בבסיסה של מדינה דמוקרטית, לפיו בית המשפט חייב להיות עצמאי מהרוב הפוליטי, זאת מעצם תפקידו להגן על זכויות האדם של פרטים ושל המיעוט מפני החלטות פוגעניות של הרוב. חשוב להבחין בין הדרישה הלגיטימית והחשובה לייצוג הולם של קבוצות שונות באוכלוסייה, דבר שיש להבטיח בהליך הבחירה של השופטים, לבין מעורבות פוליטית בהליכי המינוי.

1. **הצעת חוק בתי המשפט (תיקון – שקיפות בהליכי מינוי שופטים לבית המשפט העליון**

ובמינוי הנשיא והמשנה לנשיא בית המשפט העליון), התשע"א-2011 (יריב לוי, זאב אלקין) – הצעת החוק מחייבת אישור של ועדת החוקה של הכנסת לאחר שימוע פומבי למועמדים לבית המשפט העליון. **סטאטוס**: ראש הממשלה החליט שלא לתמוך בהצעת החוק. **לעמדת האגודה**

2. **הצעת חוק בתי המשפט (תיקון – מינוי נשיא), התשע"א-2011 (יעקב כץ)** – הצעת חוק

לפיה התקופה המינימלית לכהונה כנשיא בית המשפט העליון תקוצר משלוש שנים לשנתיים, וזאת על מנת להשפיע על המינוי הצפוי לנשיא בית המשפט בעת הזאת,

ולאפשר מינויו לנשיא העליון של השופט גרוניס, שנותרו מעט פחות משלוש שנים עד למועד פרישתו. **סטאטוס**: החוק עבר ב-2 בינואר 2012.

3. הצעת חוק בחירת נציגי לשכת עורכי הדין לוועדות למינוי נושאי משרה שיפוטית (תיקוני

חקיקה), התשע"א-2011 (רוברט אילטוב ואח') – הצעת החוק מבקשת לשנות את הרכב הוועדות למינוי שופטים ולהבטיח כי ראש לשכת עורכי הדין ימונה לתפקיד כאחד משני נציגי הלשכה, וזאת כדי להשפיע על הרכב הוועדה בעת הזאת, ועל מינוי שופטי בית המשפט העליון בסבב הקרוב. **סטאטוס**: קיבלה את תמיכת הממשלה, עברה בהצבעה טרומית במליאה ביום 14 בנובמבר 2011, ובקריאה ראשונה ב-21 בנובמבר 2011. מאחר ובעת הליך חקיקת החוק, ובטרם הובא לקריאה שנייה ושלישית, התקיימו כבר הבחירות בלשכת עורכי הדין למינוי חבריה לוועדה לבחירת שופטים ומונו שני נציגים, נקבע בנוסח שעבר לקריאה שנייה-שלישית כי החוק יחול רטרואקטיבית, כלומר, כי הבחירות שהתקיימו יבוטלו, ויתקיימו בחירות חדשות במקומן. הצעת החוק זכתה לביקורת קשה גם בתוך הקואליציה, וטרם הובאה להצבעה במליאה. בינתיים כבר מונו שופטי בית המשפט העליון החדשים על ידי הוועדה למינוי שופטים, ועל כן צפוי כי הצעת חוק זו כבר לא תקודם.

3. הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון – ביקורת שיפוטית על תוקפו של חוק), פ/2056 (יעקב כץ

ואחרים) – לפי ההצעה, אם בג"ץ דן בחוק וקובע כי הוא אינו חוקתי ומכאן דינו להתבטל, ביטול החוק ייכנס לתוקפו רק שנה אחרי פסיקת בג"ץ. **סטאטוס**: הונחה ב-2 בפברואר 2010, נדחתה על ידי ועדת השרים לענייני חקיקה ב-18 באוקטובר 2010.

4. הצעת חוק-יסוד: השפיטה (תיקון – סמכויות בית המשפט הגבוה לצדק), פ/2018 (יעקב כץ

ואחרים) – הצעת החוק באה להחליש את תוקף החלטות בג"ץ שיש להן נגיעה לגופי הביטחון השונים – שבית המשפט הגבוה לצדק לא יוכל לתת צווים בעניינים ביטחוניים הנוגעים באופן מובהק לחיי אדם, אך יוכל לחוות את דעתו בנדון. **סטאטוס**: הונחה ב-25 בינואר 2010, נדחתה על ידי ועדת שרים לענייני חקיקה ב-30 במאי 2010.

5. הצעת חוק-יסוד: בית משפט לחוקה (דוד רותם) – שמטרתה להגביל את בית המשפט העליון

שמשמש בפועל גם כבית משפט של חוקה בישראל. בהצעת החוק מוצעים שורה של קריטריונים או סדרים לבית משפט של חוקה אשר יש בהם כדי לפגוע בדמוקרטיה, בהגנה על זכויות אדם ובהפרדת הרשויות. בין השאר – הרכב השופטים המוצע, הצהרת אמונים שנדרשת מהשופטים למדינה יהודית, פסיקה פה אחד בלבד, ביטול חקיקה בלתי חוקתית מותנית, ועוד. **סטאטוס**: הונחה ב-1 באפריל 2010, לא קודמה בהעדר הסכמה.

6. הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון – חוק האזרחות והכניסה לישראל), פ/1078

(דוד רותם ואחרים) – בהצעת החוק מוצע שלבית המשפט העליון לא תהיה סמכות לדון בחוק האזרחות והכניסה לישראל (הוראת שעה) או בתוקפו של חוק שיבוא במקומו. **סטאטוס**: הונחה ב-5 בנובמבר 2009, נדחתה בוועדת השרים ב-20 בדצמבר 2009.

חקיקה עוקפת החלטות בג"ץ:

שורה של ניסיונות מצד הממשלה וחברי כנסת פרטיים לצמצם את סמכויות הרשות השופטת ולפגוע בכוחה על ידי חקיקה המבטלת או עוקפת פסיקות מפורשות של בית המשפט ובכך מעקרת אותו מתוקף:

1. **סעיפים 38(3) ו-9 (תיקון חוק הכניסה לישראל וחוק הכניסה לישראל – סייג לתחולה) להצעת חוק המדיניות הכלכלית לשנים 2011 ו-2012 (תיקוני חקיקה), התשע"א-2010 (ממשלתית) – עניינה של הצעת החוק בהטלת מגבלות על הסדרת מעמדם של מי שאינם יהודים בישראל. על פי ההצעה לא תתאפשר רכישת מעמד בישראל על ידי מי ששהו בישראל שלא כדין, אלא לאחר "תקופות צינון" בנות מספר שנים מחוץ לישראל. ההצעה סותרת מפורשות פסיקות של בג"ץ שקבעו כי הדרישה כי בן זוג זר יעזוב את הארץ כתנאי להסדרת מעמדו אינה חוקתית. **סטאטוס**: ההצעה הוכנסה לתוך חוק ההסדרים, אך הופרדה ממנו לאור חוות דעת של היועץ המשפטי של הכנסת. נדונה בוועדת הפנים להכנה לקריאה שנייה ושלישית. [לעמדת האגודה](#)**

2. **הצעת חוק כביש 443, התש"ע-2010 (משה מטלון, אלכס מילר ואחרים) – בסוף 2009 קיבל בית המשפט העליון את [העתירה שהוגשה על ידי האגודה לזכויות האזרח ותושבי שישה כפרים בגדה המערבית](#), והורה לבטל את האיסור שהטיל צה"ל על תנועת תושבים פלסטינים בכביש 443. בעקבות פסק הדין החליטו מספר חברי כנסת להשיב את האיסור המפלה והאנטי-חוקתי על כנו, הפעם בצורת חוק. לפי הצעה אחת, תספח מדינת ישראל את שטח הכביש, מה שאמור כביכול לאפשר את איסור הנסיעה של הפלסטינים. **סטאטוס**: הונחה ב-25 בינואר 2010, לא קודמה.**

3. **הצעת חוק הנזיקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 8) (ממשלתית) – בשנת 2005 אישרה הכנסת [תיקון](#) לחוק הנזיקים האזרחיים, שתכליתו הייתה לשלול מתושבי השטחים הכבושים את הזכות לקבל פיצויים בגין נזקים שנגרמו להם על ידי כוחות הביטחון של ישראל, וזאת אף שלא במסגרת פעילות מלחמתית. בדצמבר 2006, בעקבות [עתירה של תשעה ארגוני זכויות אדם](#), ובהם האגודה לזכויות האזרח, הורה בית המשפט העליון לבטל את התיקון, בהיותו בלתי חוקתי. שישה חודשים בלבד לאחר מתן פסק הדין הכינה הממשלה הצעת חוק "עוקפת בג"ץ" שמטרתה לחוקק מחדש את התיקון שנפסל. **סטאטוס**: ההצעה עברה בקריאה ראשונה בכנסת ה-17. הוחל עליה דין רציפות בכנסת ה-18, והיא נדונה בוועדת חוקה בהכנה לקריאה שנייה ושלישית. [לעמדת האגודה](#)**

שונות

ועדת חקירה לארגונים – הכנסת אישרה שתי הצעות, של דני דנון ושל פאינה קירשנבאום, להקמת ועדת חקירה לבדיקת מקורות המימון של ארגונים. **סטאטוס**: נדון בוועדת הכנסת ב-31 בינואר 2011, וב-2 בפברואר 2011 קיבל אישור כתב מינוי. לאחר ביקורת חוות דעת קשה של היועץ המשפטי של הכנסת ב-21 בפברואר 2011 פורסם כי עקב התרחבות ההתנגדות של חברי כנסת ושרים להקמת הוועדות, היוזמה לא תקודם על ידי ישראל ביתנו בהעדר רוב להעביר אותה במליאה. ניסיון להעלות את ההצעות למליאה לאישור ב-16 במרץ 2011 נכשל אף הוא בהעדר רוב. פחות משבוע לאחר אישור חוק החרם בכנסת הובאו שתי וועדות החקירה לאישור המליאה, אך

בעקבות לחץ ציבורי ובינלאומי הודיע בנימין נתניהו כי הוא אינו תומך עוד בוועדות החקירה ואף אפשר חופש הצבעה בקואליציה. ביום 20 ביולי 2011 דחתה הכנסת את ההצעה להקים ועדות חקירה.

הצעות חוק אנטי דמוקרטיה שלא קיבלו את תמיכת הממשלה:²

1. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (עילה לפירוק חברה), התשע"א-2011 (יעקב כץ ואחרים) – ההצעה קובעת כי חברה שמסרבת לקנות או לספק שירותים לחלקים מישראל פוגעת באזרחי ישראל. במקרה שבו חברה התחייבה בחוזה כי לא תרכוש, תספק מוצרים או שירותים או לא תפעל בישראל או בחלקים מסוימים של המדינה – בית המשפט יהיה רשאי לפרק את החברה. ההצעה תוקפת חברות שמסרבות לפעול בשטחים. **סטאטוס**: הונחה ב-7 בפברואר 2011, נדחתה בוועדת השרים לענייני חקיקה, אך הוגש ערעור על הדחייה. הערעור נדחה אף הוא ב-11 ביולי 2011.
2. הצעת חוק הפסקת מימון למוסדות תרבות ואמנים המעסיקים אמנים שלא שירתו בצה"ל (משה מטלון) – הצעת החוק מבקשת למנוע מימון למוסדות תרבות ואמנים שמעסיקים אמנים שלא שירתו בצה"ל. **סטאטוס**: נדחתה בוועדת השרים לחקיקה ב-13 בפברואר 2011.
3. "חוק הרעלה" – הצעת חוק העונשין (תיקון – איסור כיסוי פנים במקום ציבורי), התש"ע-2010 (מרינה סולודוקין / מירי רגב) – שתי הצעות חוק נפרדות שלפיהן לא ניתן יהיה לכסות את הפנים בכל מקום ציבורי והעונש הוא מאסר. **סטאטוס**: שתי ההצעות הונחו ביולי 2010 ונדחו בוועדת השרים לענייני חקיקה ב-2 בפברואר 2011.
4. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – הצהרת אמונים של חבר כנסת) (דוד רותם) – לפיה ידרשו חברי הכנסת להצהיר נאמנות למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, לחוקיה, לסמליה ולהמנון שלה. המדובר בהצעת חוק שמטרתה לעשות דה-לגיטימציה ואף להדיר בפועל קבוצות מיעוטים בישראל מלקחת חלק בדמוקרטיה הישראלית. **סטאטוס**: ב-6 ביוני 2010 נדחתה בוועדת השרים לענייני חקיקה.
5. הצעת חוק הקולנוע (תיקון – הצהרת נאמנות), פ/2327 (מיכאל בן ארי ואחרים) – לפיה כתנאי לקבלת מימון ציבורי, יהא כל הצוות של הסרט חייב בהצהרת אמונים למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, לסמליה וכיוצא"ב. המדובר בפגיעה בחופש הביטוי, בחופש המחאה ובחופש האמנות והיצירה. ושוב – אך ורק של מחנה פוליטי, לאומי וחברתי אחד. **סטאטוס**: לא קיבלה תמיכת ממשלה בוועדת שרים לענייני חקיקה ב-9 במאי 2010, נדחתה בקריאה טרומית ב-12 במאי 2010.
6. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון – שלילת זכות הצבעה מרוצחים ומי שהורשע בעבירות ביטחוניות), פ/2358 (משה מטלון) – הצעת החוק קובעת כי רוצח ראש ממשלה המבקש למוטט את יסודות הדמוקרטיה בישראל, ומי שלקחו חלק בפעילות טרור, שרצחו או שלחו

² ההצעות המובאות כאן הן מבחר מצומצם מבין שלל הצעות החוק האנטי-דמוקרטיות שהניחו ח"כים בכנסת הנוכחית, ואשר לא קודמו בהעדר תמיכת הממשלה.

מפגעים לרצוח באזרחי המדינה החפים מפשע, לא יהיו רשאים להיות שותפים בהליך הבחירה הדמוקרטי – הבחירות לכנסת. **סטאטוס**: הונחה ב-26 באפריל 2010, נדחתה בוועדת השרים ב-1 במאי 2010.

7. **הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו (תיקון – חוק האזרחות והכניסה לישראל) (דוד רותם**

ו-44 ח"כים נוספים) – המדובר בהצעת חוק עוקפת-בג"ץ שנולדה בעקבות דיוני בג"ץ על חוק האזרחות, למרות שבג"ץ טרם פסל חוק זה אך מחשש, כנראה, שיעשה כן בעתיד. **סטאטוס**: הונח הב-11 במאי 2009, נדחתה על ידי ועדת שרים לענייני חקיקה ב-20 בדצמבר 2009.

8. **הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – העברת חבר הכנסת מכהונתו), פ/1725/18 (דני דנון) –**

לפי ההצעה יוכלו 80 חברי כנסת להעביר חבר כנסת מכהונתו אם שלל את קיומה של המדינה כיהודית ודמוקרטית, הסית לגזענות או תמך במאבק מזוין. **סטאטוס**: לא אושרה על ידי הממשלה.